

Ν Ε Ο Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Η Σ Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α Σ
Θ Ε Ω Ρ Η Τ Ι Κ Η Σ Κ Α Τ Ε Υ Θ Υ Ν Σ Η Σ

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α. Ορεινοί
- β. Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- γ. Εθνικό Κόμμα
- δ. Πατριαρχική Επιτροπή

Μονάδες 12

A.1.2. Να γράψετε στο τετράδιο σας τα γράμματα της **Στήλης Α** και δίπλα στο καθένα από αυτά τους αριθμούς της **Στήλης Β** που προσδιορίζουν τις καινοτομίες που αντιστοιχούν στα Συντάγματα της **Στήλης Α** (σε κάθε γράμμα της **Στήλης Α** αντιστοιχούν περισσότεροι του ενός αριθμοί).

Στήλη Α:
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑ

- α. Σύνταγμα του 1844
- β. Σύνταγμα του 1864
- γ. Σύνταγμα του 1911

Στήλη Β:
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ

- 1. ψήφος με σφαιρίδια
- 2. μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων
- 3. δωρεάν εκπαίδευση
- 4. καθολική ψηφοφορία για άνδρες
- 5. αρχή λαϊκής κυριαρχίας
- 6. ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιούπαλληλικής ιδιότητας με το βουλευτικό αξίωμα
- 7. βασιλευόμενη δημοκρατία
- 8. απαγόρευση της δουλείας

Μονάδες 8

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Πώς διαμορφώθηκε η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και το εκλογικό σύστημα στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα ;

Μονάδες 15

A.2.2. Πώς εκφράστηκε η διάσταση προσφυγών και γηγενών υστέρη από την μικρασιατική καταστροφή στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική ζωή;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα και τον πίνακα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να **αναζητήσετε** τους λόγους της μετανάστευσης των Ελλήνων, κυρίως στις Η.Π.Α., στα τέλη του 19ου αιώνα, και να **εκτιμήσετε** την έκταση και τα οφέλη που προέκυψαν για την ελληνική οικονομία ως τις αρχές του 20ου αιώνα. **Μονάδες 25**

- α. Η παραγωγική έκρηξη και η κατάρρευση του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας ενέτειναν την υπερατλαντική μετανάστευση από τις σταφιδοπαραγωγικές περιοχές, καθώς και από τις γειτονικές, οι οποίες τους έστελναν εποχικούς εργάτες. Η ελληνική σταφιδοπαραγωγή είχε επωφεληθεί από την επιδημία φυλλοξήρας, που είχε πλήξει τα γαλλικά αμπέλια γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1860 και είχε αποδεκατίσει τη γαλλική παραγωγή.

Η Ελλάδα κινήθηκε με τρόπο ώστε να καλύψει το κενό στην παγκόσμια αγορά, όπου οι τρεις κύριοι αγοραστές ήταν η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία και η Ρωσία. Καθώς οι τιμές του εξαγόμενου προϊόντος ανέβηκαν στα ύψη, η σταφιδοκαλλιέργεια αντικατέστησε την ελαιοκαλλιέργεια όπως και την καλλιέργεια σιτηρών... Η ευημερία αφορούσε πρωτίστως τους σταφιδεμπόρους και τους τοκογλύφους και έλαβε τέλος στη δεκαετία του 1890

Μετανάστευση προς τις Η.Π.Α (1880-1920)

	Αριθμός μεταναστών	Πληθυσμός των χωρών το 1910	%
Ελλάδα	370.000	2.800.000	13,2
Ιταλία	4.776.000	34.700.000	12,7
Ισπανία	109.000	20.000.000	0,5
Πορτογαλία	203.000	5.500.000	3,7
Ρουμανία	85.000	7.200.000	1,2
Βουλγαρία	65.000	4.300.000	1,5

(Κ. Τσουκαλά, «Εξάρτηση και αναπαραγωγή», σ.σ. 148-149)

γ. Στον πελοποννησιακό και αθηναϊκό Τύπο δημοσιεύονταν τακτικά ιστορίες, όπου περιγραφόταν ο πλούτος αγροτικών περιοχών, χάρη στα εμβάσματα ή την επιστροφή των ίδιων των μεταναστών. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα συγκεκριμένα παραδείγματα περιλαμβανόταν η παρακμή της τοκογλυφίας στις επαρχίες, χάρη στα διαθέσιμα σ' αυτές τις περιοχές κεφάλαια, τα οποία στέλνονταν από το εξωτερικό. Στην Πελοπόννησο, τα εμβάσματα προκάλεσαν την αναγκαστική πτώση των επιτοκίων από 25% σε 6-8% και την ουσιαστική εξαφάνιση των δανειστών που είχαν αρχίσει να πλουτίζουν. Επίσης αυξήθηκε η αξία της γης και της εργασίας.

(Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αι., Αλ. Κιτροέφ, «Η υπερατλαντική μετανάστευση», τ.ΑΙ σ. 141-142)

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

ΟΜΑΔΑ Α΄

A.1.1 Ορεινοί : « Οι ορεινοί απαρτίστηκαν από ... και των πλοιοκτητών» (σελ 79, σχολικό βιβλίο)

Στρατιωτικός Σύνδεσμος : Αποτέλεσε μια μυστική ένωση στρατιωτικών, με αιτήματα που αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στο στρατό, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την εκπαίδευση και τη δημοσιονομική πολιτική. Στις 15 Αυγούστου 1909 με πρωτοβουλία του Στρατιωτικού Συνδέσμου εκδηλώθηκε το κίνημα στο Γουδί προκειμένου να προωθηθούν τα αιτήματά του μέσω της Βουλής χωρίς να εγκαθιδρυθεί δικτατορία. Τελικά, υπό την πίεση του Συνδέσμου η Βουλή ψήφισε μεγάλο αριθμό νόμων που επέφεραν ριζικές αλλαγές (σελ. 88-90, σχολικό βιβλίο)

Εθνικό κόμμα : « Το Εθνικό Κόμμα του Κ. Μαυρομιχάλη ... να υλοποιήσουν οι Βενιζελικοί» (σελ 94, σχολικό βιβλίο)

Πατριαρχική Επιτροπή : «Τον Οκτώβριο του 1918 ... της Δυτικής Μικράς Ασίας» (σελ 144 – 145, σχολικό βιβλίο)

A.1.2 α→ 3, 4, 8   β→ 1, 5, 7   γ → 2, 6

A.2.1 «Για την επιλογή των υποψηφίων βουλευτών ... απέκτησαν κύρος στη δημόσια ζωή» (σελίδα 84, 85, σχολικό βιβλίο)

Προαιρετική είναι και η αναφορά της παραγράφου «Οι υποψήφιοι βουλευτές ... από τα κατώτερα στρώματα» (σελ 86, σχολικό βιβλίο)

A.2.2 «Η διάσταση προσφύγων και γηγενών ... στη νέα πατρίδα τους» (σελ 167-168, σχολικό βιβλίο)

ΟΜΑΔΑ Β΄

B1.

1. Αναζήτηση των λόγων της μετανάστευσης (κυρίως στις Η.Π.Α.) στα τέλη του 19^{ου} αιώνα
2. Έκταση και οφέλη για την ελληνική οικονομία – ως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

- Η κατάρρευση του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας μετά την παραγωγική έκρηξη που σημειώθηκε από το 1860

- Η αύξηση της ανεργίας σε σταφιδοπαραγωγικές περιοχές λόγω της μη διάθεσης της σταφιδικής παραγωγής

- Καθώς η ελληνική σταφίδα κυριαρχούσε στις ευρωπαϊκές αγορές δεν δόθηκε έμφαση στην καλλιέργεια άλλων σημαντικών αγροτικών προϊόντων, όπως τα ελαιόδεντρα ή τα σιτηρά
- Πρέπει να επισημανθεί εδώ ότι το σταφιδεμπόριο ήκμασε στην Ελλάδα εξαιτίας της καταστροφής της γαλλικής σταφιδοπαραγωγής από φυλλοξήρα.
- Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι παραγωγικές δυνάμεις της Ελλάδας στα τέλη του 19^{ου} αιώνα δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν στους κατοίκους της χώρας την ευημερία, καθώς δεν υπήρξε οργανωμένος τρόπος αντιμετώπισης της σταφιδικής κρίσης. Για το λόγο αυτό δεν μπόρεσε να ανασταλεί το μεταναστευτικό ρεύμα πέρα από τον Ατλαντικό, γεγονός που πιστοποιείται και από τα αριθμητικά δεδομένα του πίνακα
- Πέρα όμως από το ελληνικό μεταναστευτικό ρεύμα προς τις Η.Π.Α, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, παρατηρείται ότι τα κύματα μεταναστών δεν προέρχονται μόνο από την Ελλάδα αλλά και από τις υπόλοιπες χώρες της Μεσογείου (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) και της Βαλκανικής (Ρουμανία, Βουλγαρία). Ωστόσο πρέπει να τονιστεί ότι η Ελλάδα είναι αυτή που αποστέλλει τους περισσότερους μετανάστες (ποσοστό 13,2%) στην Αμερική αν αναλογιστεί κανείς ότι επί του συνολικού πληθυσμού της χώρας (2.800.000 εκατομμύρια κάτοικοι), 370.000 άνθρωποι αναζητούν τη βελτίωση της τύχης τους σε μια ανερχόμενη χώρα της Δύσης που προσέφερε πολλές δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης.
- Δεν πρέπει όμως να θεωρηθεί ότι η αθρόα μετανάστευση προς τις Η.Π.Α λειτούργησε ανασταλτικά για την πρόοδο της ελληνικής οικονομίας. Αντιθέτως, στις αρχές του 20^{ου} αιώνα παρατηρείται μια σταδιακή ενεργοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων της χώρας αρχής γενομένης από την εκτόνωση των κοινωνικών εντάσεων που δημιούργησε η σταφιδική κρίση. Παράλληλα, η αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος ενίσχυσε την οικονομία της υπαίθρου μέσω των πολύ σημαντικών εμβασμάτων που έστελναν οι μετανάστες στις οικογένειές τους που παρέμεναν στην πατρίδα. Τα εμβάσματα αυτά όχι μόνο τόνωσαν την εγχώρια εμπορική κίνηση αλλά προκάλεσαν τη μείωση της τοκογλυφίας μιας και υπήρχαν πλέον διαθέσιμα κεφάλαια σταλμένα από το εξωτερικό. Εκτός των άλλων τα εμβάσματα προκάλεσαν την αναγκαστική πτώση των επιτοκίων (από 25% σε 6 – 8% στην Πελοπόννησο). Τέλος, από τις μαρτυρίες της εποχής προκύπτει ότι αυξήθηκε η αξία της γης και της εργασίας.
- Τελειώνοντας, αξίζει να συμπληρωθεί ότι η πρόοδος της εθνικής οικονομίας, ιδίως από το 1910 και μετά, είναι συνάρτηση πολλών παραμέτρων:
- Τα ευεργετικά αποτελέσματα της επιβολής του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου, η σταδιακή δραστηριοποίηση των ομογενών κεφαλαιούχων στην Ελλάδα, η επιτυχής έκβαση των Βαλκανικών Πολέμων για τη χώρα είναι μερικές από τις προϋποθέσεις που σε συνδυασμό με την οικονομική συμβολή των μεταναστών συνέβαλαν στην προσπάθεια της Ελλάδας να εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος.

B2. Οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν μεγάλο αριθμό πληροφοριών από το κεφάλαιο του σχολικού βιβλίου « Η πτώχευση του 1893 και ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος» (σελ: 39-40) και να τα συνδυάσουν με τα παρακάτω στοιχεία, όπως προκύπτουν από τα ιστορικά παραθέματα:

Θετικά αποτελέσματα

- Ο Δ. Ο. Ε διαχειριζόταν τα κρατικά έσοδα
- Ρύθμιζε όλα σχεδόν τα δημοσιονομικά θέματα (έκδοση χαρτονομίσματος – σύναψη δανείων)
- Ο Δ.Ο.Ε συνέβαλε στην προστασία των συμφερόντων των ομολογιούχων.

Αρνητικά αποτελέσματα

- Η επιβολή του Δ.Ο.Ε συνιστούσε μέγιστη εθνική ταπείνωση
- Η υπερσυγκέντρωση εξουσιών από το Δ.Ο.Ε παρεμπόδιζε τη συμμετοχή της Ελληνικής κυβέρνησης και του Κοινοβουλίου στην άσκηση της οικονομικής ζωής
- Όλες οι αποφάσεις λαμβάνονταν στο εξωτερικό ερήμην του Ελληνικού λαού.
- Η επιβολή του οικονομικού ελέγχου ήταν αντίθετη με την ιδιοσυγκρασία και το Δημοκρατικό πολίτευμα της Χώρας.
- Ο Δ.Ο.Ε σε αρκετές περιπτώσεις παρέκκλινε από τις αρχικές του επιδιώξεις